

Tijd van leven

‘De huurmoordenaar die rokend ligt te wachten op “the phone call”. Dat ben ik.’

Jan Leyers (54)

Muzikant en programmamaker. Dit seizoen presenteert hij ‘Zomergasten’

Hoe heeft u uw kindertijd ervaren?

‘Ik heb nooit de sleutel hoeven zoeken onder de deurmat: mijn moeder was altijd thuis, mijn vader werkte als zelfstandig architect. Als kind was ik altijd de derde of vierde in alles: de derde snelste, de vierde slimste. Nooit de beste voetballer, en zelfs niet de beste muzikant van de klas. Ik ging niet graag naar school, de mengeling van saaiheid en discipline stond me tegen. Zodra ik thuis kwam, deed ik mijn schooluniform uit en ging ik voetballen. Dan pas voelde ik: ik ben weer wie ik ben.’

Heeft u een vaste dagindeling?

‘Nee. Ik leef eigenlijk zoals je in het eerste shot van een oude zwart-witfilm wel ziet: iemand ligt op een hotelbed op z’n rug te roken en dat blijkt de huurmoordenaar te zijn die ligt te wachten op *the phone call*. Dat is mijn basisgevoel: ik moet een deadline hebben. Ik ben niet iemand die op een vast tijdstip opstaat en precies weet wat-ie gaat doen, ik ben altijd een slonzige student gebleven. Een soldaat die met de marsorders naar het front moet gestuurd, en zolang die marsorders er niet zijn, wacht ik af.’

Wat doet u wel uit uzelf?

‘Ik lees de krant, kijk voetbal en lees heel veel. Ik lees heel gericht, het moet wel tot iets leiden – ik lees niet om te ontspannen. Nu ben ik als een waanzinnige dvd’s aan het bekijken voor *Zomergasten* en de boeken van Adriaan van Dis aan het lezen die ik nog niet kende. Ik vind het aangenaam om me op zo’n pseudo-verplichte manier op dingen te storten. Zo heb ik ooit alle boeken van W.F. Hermans achter elkaar gelezen, al werd dat na het achtste boek wel een beetje een klus, moet ik zeggen. Maar als ik met iets bezig ben, maak ik het af.’

Wat is voor u vrije tijd?

‘Het onderscheid tussen vrije tijd en werktijd ervaar ik niet zo. Ik ben ook niet gemaakt voor die “geniet”-cultus van vandaag. Dat vind ik een klef gevoel. Je moet er eens op letten hè, als een sporter na de wedstrijd wordt geïnterviewd, dan valt gegarandeerd binnen de minuut het woord genieten. “Die laatste driehonderd meter, dat was puur genieten.” Dan denk ik: u moet niet genieten, u moet zorgen dat u wint! Eddy Merckx heeft ook nooit over genieten gesproken. Zo heb je ook twee manieren om in een café aan de toog te staan en te drinken. Ik hou van de plichtmatige manier: “Iemand nog een pintje?” “O ja, een pintje, nou oké, nog eentje.” En niet van: “Hé, lekker!” Nee. Je moet drinken zoals een boer ploegt.’

Wat was uw beste tijd?

‘Midden jaren negentig heb ik als een soort jaren zestig in minivorm ervaren: daarbij vergeleken vind ik het nu allemaal wel erg volgens de regeltjes gaan. Je bent vandaag in België vrijer in een kerk dan op een popfestivalweide. In een kerk word ik niet gefouilleerd, hoef ik mijn eten niet bij de ingang achter te laten en hoef ik geen Duitse herders te passereren. Een popfestival was toch uitgevonden om ver weg van school, kerk en kazerne vrij te zijn? Die manie met gezondheid en besmetting is ook zoiets. Als ik vandaag naar de tandarts ga en ik zie mijn tandarts staan met zo’n masker op, dan denk ik: welk soort cholera denkt u bij mij op te doen? Toen ik achttien was had de tandarts zelfs geen handschoenen aan, hij trok gewoon mijn mond open.’

Waar heeft u te weinig tijd voor?

‘Om alle boeken te lezen die in mijn kast staan. Er zou een wet moeten zijn die verbiedt dat er meer boeken worden uitgebracht dan dat één iemand kan lezen, zo frustrerend is dat. Aan schaken kom ik ook te weinig toe, dat is een alles-of-niks-ding bij mij: als ik er weer eens aan begin, ben ik binnen de kortste keren verslaafd. Ik bestudeer dan alle openingen, totdat ik na drie weken denk: een nieuwe Timman zal ik toch niet worden en dan schuif ik het weer opzij. Al zou ik mij wel een leven kunnen voorstellen als schaker in Odessa, in de schaduw van de kastanjebomen. Die stad heeft een mythische bijklank en dat klopte ook wel toen ik er laatst was. Het was ooit een *boom town*, bijna zoals een Amerikaanse stad uit een western: vol avonturiers en boefjes, en die avontuurlijke sfeer hangt er nog steeds.’

Wat was uw naaste tijd?

‘Ik ben ooit op mijn elfde met mijn jongere broertje drie maanden op internaat geweest omdat mijn moeder erg ziek was. Dat was niet tof. In die tijd bleven alleen de laatste twee klassen nog intern, waardoor wij tussen jongens van achttien zaten. Overdag zat ik met leeftijdgenoten in de klas, dat was nog wel te doen, maar om vier uur gingen al die kinderen naar huis en bleven wij op de speelplaats rondlopen terwijl de schemering viel. Ik voelde als oudste toch de dwang om me flinker voor te doen dan ik eigenlijk was. Dat is altijd wel zo gebleven, ik heb het trekje gehouden dat er iemand kalm moet blijven om in te grijpen als er gegild wordt.’

door Caroline Buijs foto Eddo Hartmann